

Nazan ÜSTÜNDAĞ

Her yerde ekonomik krizi doğrudan ilk hissedeni kadınlar. Ellerindeki bütçeyle ailenin günlük ihtiyaçlarını karşılamak mecburiyetinde olan kadınlar, her türlü zamdan, SGK'dan çıkartılan ilaçlardan, ek tedavi ücretlerinden, yol parasındaki artıştan, okul malzemelerindeki pahalılaşmadan en çok etkilenenlerdir. Nevra Akdemir'in Jin TV'de anlattığına göre bu krizde kadınlar iki yoksullukla birden karşılaşiyor; biri maddi yoksulluk, diğeri zaman yoksulluğu. Pazardan alış maliyetinin yükselmesiyle birlikte kadınlar evde yapabildikleri her şeyi evde yapmaya; böylelikle para arttırmaya uğraşıyorlar. Otobüstense yürümeyi tercih ediyorlar. Eskileri dikiyor yeniden dolaşıma sokuyorlar. Turşu yapıyorlar. Etsiz yemeklere tat peşine düşüyorlar. Tüm zamanlarını ev işi ve bakıma adıyorlar.

Ekonomik kriz olduğunda emek piyasasında kısıtlı olarak var olan güvenceli işlerden ilk çıkartılanlar da kadınlar. Kadınların evi geçindirme görevi olmadığı; olsa olsa ek iş yaptığı var sayılarak kadınların ücretleri düşürülüyor, iş saatleri esnekleşiyor, evden üretime yöneltiliyorlar. AKP bunun hazırlığını kadın emeği ile ilgili yasalarında çoktan yapmıştı.

Ekonomik öz savunma

Ataerkil toplumda erkekler için kadınlara karşı gündelik şiddetin bedeli fazla olmadığı için tüm bunların üstüne kadınlar bir de evde ekonomiden kaynaklı "erkek siniri" ile uğraşıyorlar. Erkeklerin "stresini" dengelemeye çalışıyorlar.

Üstelik parkları kalmamış, alışveriş merkezleri ve pazarları ekonomik krizde bir çeşit mayın tarlası haline dönmüş ve sokaklarında erkek şiddeti artmış kentlerde kadınlar daha da bir eve kapanıyorlar. Bir de bütün bunların üzerine devlet dilinde ekonomiden anlamaz ilan ediliyor, krizden etkilenmiş olmaları nedeniyle suçluluk

Ekonomik kriz en çok

Ayşe teyze için önemli

duysun isteniyorlar.

Kriz zamanı kadınlar için en önemli mesele ekonomik öz savunmayı sağlamak. Yani ihtiyaçları karşılamamın yollarını mümkün olduğu kadar kolektifleştirerek meta ilişkilerinin dışına çıkartmak. Ne yazık ki ne Kürdistan'daki yerel yönetimler, ne de Türkiye'deki muhalif örgütler, kriz geliyorum diye bağırmasına rağmen kalıcı ve meta ilişkilerinden bağımsız "geçinme" mekanizmaları yaratamadılar. Bugün ise bu bir model geliştirmekten önce hayati bir gereklilik. Çocukların bakımını ortaklaştırmak, giysileri değiş tokuş etmek, erzakları birleştirmek ve paylaşmak, kullanılmayanları değiş tokuş etmek. Yemekleri ortak pişirmek. Aracıların yerine geçebilecek kooperatifler kurmak, ortak çamaşırhaneleri, aş evlerini çoğaltmak. Krizler dünyanın bazı yerlerinde bölgesel, ulusal ve ulus ötesi çok çeşitli kadın dayanışma ağlarının oluşması için bir fir-

sat olmuş. Kadınlar fark etmişler ki kriz en çok Ayşe teyze için önemli. Gündelik hayat ekonomisi hakkında en fazla bilgi Ayşe teyzede. Krize karşı kolektif öz savunmanın reçetesi Ayşe teyzede.

Ayşe Teyze'nin hayat bilgileri

Krizle ilgili veriler en başı belada sektörler olarak inşaat/emlak, hizmet ve enerji sektörlerini işaret ediyorlar. Hizmet sektörü kadınların yoğun olduğu bir sektör. Bu sektörler battığında yanlarında emekçileri de götürecek ve işsizlik daha da artacak. Üstelik kadınların sendikalaşma düzeyi oldukça düşük. Ancak hem Türkiye'de hem de dünyada son dönemde kadın odaklı işçi direnişlerinin oluşturduğu alternatif modeller yaygınlaşıyor. Yani kadınlar tüketim gibi üretimi de kolektifleştirebiliyorlar.

Krizler korkunç bir çökmenin ihtimali gibi beklenmedik karşılaşmaların ve yaratıcı çözümlerin de alanı olabilir. Ayşe Teyzeler gündelik hayat bilgilerini erkeklerin tarumar ettiği iktisadi alanda yeni ilişkiler kurmak için kullanabilirler. Ondandır dolayı doların yükselmesi ve yarattığı kaos en çok Ayşe teyzeyi ilgilendiriyor.

Çarçel ENGİZEK

Rojava'da kadın emeği

insanlığın altın çağı bugün özgürlük mücadelesi yürütülen topraklarda yaşamakta. Tarih öncesi uygarlık öylesine canlı duruyor ki karşımızda. Attığımız her adımda, her mekanda ve bir tepelikte izlerine rastlamak mümkün. Kadın emeği ve ekonominin geliştiği bu topraklarda bir daha geçmişe yol alırsak. Bereketli ve merhametlidir Mezopotamya insanları her zaman olduğu gibi. Ruhunu sonsuz bir devinimde hareket eder gibi nazlı ve dokunaklıdır. Dolanır attığımız her adımda bedenimize. Gözlerimize değen her an bir tarih suretini içerir. Soyut değildir hiçbir şey Rojava'da.

Tarihin "Kewana zerin" kavşağında gülümser bize yaşam. Ondandır ki bereketi her zaman insanlığın ve kadının ellerinde somutlaşır. Çok zulümler yaşadı bu toprakların halkı. Çok fazla

horlandı ve çok fazla matem tuttu. Ama hiçbir zaman direncinde ve varoluşundan vazgeçmedi. Bir kere varlık bilincine varmıştı. Emek denen olgu ilk buralarda karşılık buldu, örgütlendi. Doğanın kutsallığı bilinçte ve sözcüklerde anlam buldu. Ondandır ki her zaman bir kerameti vardır bu toprakların.

Dile kolay, bilinçli emek yaratımı MÖ. 10.000-4000 yıllarına tekabül etmekte. Kadın elinde destarı, teşisi ve toprakta elleri sardı başakları, ördü milyon yıllık varoluşu geçişini. Anlam bilinci üretimin her ilmeğinde gelişti. Kadınlar özgüveniyle her insanı ortaklaştırdı yaşamında. Ortak kültürle üretti yaşamı. Hiçbir zaman an-

laşılmayan, tek düze bir ekonomi olmadı üretim alanı. Köyleri ilk kurduklarında o sevinç ve dokunuşla tuğlalarına dokundu. Tel Xelafta, Girê Moza'da dokudu yaşamını. Şimdi de aynı gülümseyişle rengini üretime katıyor.

Bugün Rojava'da kadınlar bin yılların geleneksel üretimi içinde kendine yetecek ekonomiyi geliştiriyor. Ne şaşalı endüstriyalizm teknikleri ile, ne de devletlerin kurnaz tekelleşmeyle geliştiriyorlar üretimlerini. Üretim ve ekonomi sadece bir akıl işi değildir onlar için. Yüreği, elleri aklı ile birlikte, üzüntüsü ve kutsallığıyla dokunuyor toprağa. Yaşamın ihtiyacı kutsallıktır onlarda. Bir geçmişi oldu üretimin her zaman bu topraklarda. Yukarı Mezopotamya bugün de kadın kooperatifleriyle üretimini bilinçli geliştiriyor.

Rojava'nın tüm bölgelerinde kadın ekonomisi kooperatiflerle yaşam buluyor. Dêrik'te, Qamişlo'da, Tirbespiyê'de Heseke'de ve tüm şehirlerinde geleneğini yeniliyor. Kâr değil, paylaşım var yaşamın ahlakında. Çok üretmek değil, yeterliliği esas alacak bilinçle ter döküyor güneşin yakıcı sıcaklığında kadınlar. Emeğin ve üretimin karşılığı yeniden anlam buluyor. Kadınlar emek fırınlarından, konserve kooperatiflerine, tarım, ziraat kooperatiflerinden yemek kooperatiflerine kadar ekonomi geleneğini elleri ve yürekleriyle gerçekleştiriyorlar.

Bugün dünyada emek yabancılaşmasına karşı geliştirilen örgütlenmelerin somut pratiğini Rojava'da kadınlar pratikleştiriyor. Yaşamın her alanında eşit temsiliyetin dışında bir de sadece kadınca emekle ortaya koyuyorlar ürünlerini. Endüstriyalizm hastalığından uzak kadınca sosyal pazar hedefiyle gerçekleştiriyorlar. Her şehirde gelişen, ortaklaşan emek ve üretim daha da çeşitlenmekte. Rojava'da ekonomi

erkek işi, erkek kabiliyeti ve yeteneği olmaktan çıkarak tüm toplumun yaşam ihtiyacı tanımına kavuşmakta. Pratikteştiği kadar dönüştüren ekonomi gerçeği burada somut gözlemlerimizle karşımızda durmakta. Kadınları üretim içinde dinledikçe daha da umutlu oluyor, emeğimize güvenimiz daha da gelişiyor...